

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی - گروه روانشناسی تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته روانشناسی تربیتی

عنوان:

مقایسه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و باورهای انگیزشی فرزندان
در گونه های مختلف خانواده بر اساس مدل فرایند و محتوای خانواده

استاد راهنما:

دکتر سیامک سامانی

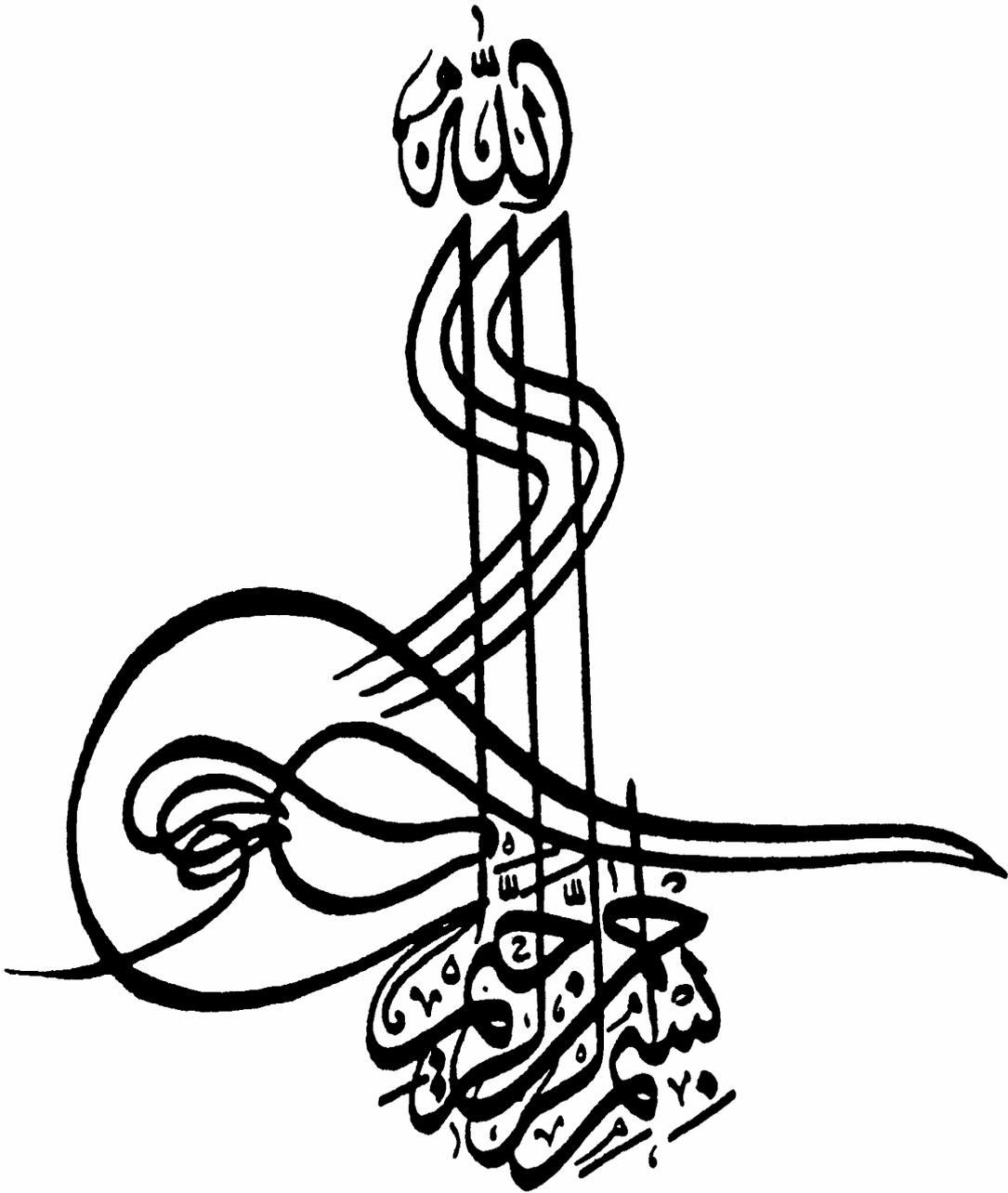
استاد مشاور:

دکتر نادره سهرابی

نگارش:

منا قریشی

تابستان ۱۳۹۱

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی - گروه روانشناسی تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته روانشناسی تربیتی

عنوان:

مقایسه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و باورهای انگیزشی فرزندان
در گونه های مختلف خانواده بر اساس مدل فرایند و محتوای خانواده

استاد راهنما:

دکتر سیامک سامانی

استاد مشاور:

دکتر نادره سهرابی

نگارش:

منا قریشی

تابستان ۱۳۹۱

مقایسه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و باورهای انگیزشی فرزندان در گونه های

مختلف خانواده بر اساس مدل فرایند و محتوا خانواده

هدف از پژوهش حاضر، تبیین تفاوت راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و باورهای انگیزشی دانش آموزان دبیرستانی در گونه های مختلف خانواده بر اساس مدل فرایند و محتوای خانواده بود. به منظور این پژوهش از میان دانش آموزان مقطع متوسطه شهر شیراز ۳۰۸ (۱۸۶ دختر، ۱۲۲ پسر) دانش آموز به شیوه نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. پس از نمونه گیری و انتخاب نمونه مورد نظر، مقیاس های فرایند و محتوای خانواده (فرم فرزندان) و مقیاس راهبردهای انگیزشی یادگیری توسط گروه نمونه تکمیل گردید. همچنین در این مطالعه به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روش آمار توصیفی میانگین و انحراف معیار و روش های آمار استنباطی آزمون تحلیل واریانس یک متغیره ، آزمون تحلیل واریانس چند متغیره و آزمون تعقیبی شفه استفاده شد. نتایج حاکی از آن بود که میان دانش آموزان در گونه های مختلف خانواده به لحاظ بکارگیری ابعاد باورهای انگیزشی تفاوت معنادار وجود ندارد در حالی که میان دانش آموزان در گونه های مختلف خانواده به لحاظ ابعاد راهبردهای یادگیری خودتنظیمی تفاوت معنادار وجود داشت.

واژه های کلیدی: راهبردهای یادگیری خودتنظیمی، باورهای انگیزشی، فرایند خانواده، محتوای خانواده، گونه های خانواده

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: منا قریشی رشته: روانشناسی تربیتی در تاریخ ۱۳۹۱/۰۶/۱۲

از پایان نامه خود با عنوان:

مقایسه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و باورهای انگیزشی فرزندان در گونه های مختلف خانواده بر اساس مدل فرایند و محتوای خانواده

با نمره دفاع نموده است.

اعضاء هیات داوری:

نام و نام خانوادگی	سمت	امضاء
۱- جناب آقای دکتر سیامک سامانی	استاد راهنما	
۲- سرکار خانم دکتر نادره سهرابی	استاد مشاور	
۳- سرکار خانم دکتر سیده مریم حسینی	استاد داور داخلی	
۴- جناب آقای دکتر احمد رضا اوجی نژاد	استاد داور خارجی	

مراتب فوق مورد تایید است .

مدیر/معاونت پژوهشی

مهر و امضاء

سپاس‌گزاری

نمی‌توانم معنایی بالاتر از تقدیر و تشکر بر زبانم جاری سازم و سپاس خود را در وصف

استادان خویش آشکار نمایم، که هر چه گویم و سراپم، کم گفته‌ام.

تقدیم به مهربان فرشتگانی که ■

لحظات ناب باور بودن، لذت و غرور دانستن، جسارت خواستن، عظمت رسیدن و تمام تجربه های یکتا و زیبای زندگی، مدیون حضور سبز آنهاست.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : طرح تحقیق
۲	.....مقدمه
۴	.....بیان مسئله
۵	.....اهمیت و ضرورت پژوهش
۷	.....اهداف پژوهش
۷	.....سوال های پژوهش
۷	.....تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها
	فصل دوم: ادبیات و پیشینه ی پژوهش
۱۱	.....مبانی نظری
۱۲	- باورهای انگیزشی
۱۲	- انگیزش در نظریه رفتارگراها
۱۳	- انگیزش در نظریه شناختی
۱۳	- نظریه انتظار در مورد انگیزش
۱۳	- نظریه اسناد
۱۴	- نظریه مورای
۱۵	- نظریه انگیزه پیشرفت
۱۷	- نظریه خودگردان
۱۸	- انگیزش و هدف گرایی
۱۹	- انگیزش در انسان گرایی
۱۹	- مدل انگیزش شخصی ماهر

صفحه	عنوان
۲۲	- نظریه یادگیری خودتنظیمی پینتریچ و دی گروت.....
۲۳	راهبردهای یادگیری خودتنظیمی.....
۲۴	- نظریه زیمرمن.....
۲۴	- نظریه سه وجهی بندورا.....
۲۴	- نظریه یادگیری خودتنظیمی پینتریچ و دی گروت.....
۲۶	عوامل مؤثر بر ایجاد انگیزه و خودتنظیمی.....
۲۶	نظریه ها و مدل های خانواده.....
۲۸	- نظریه نقش.....
۲۹	- نظریه تحول خانواده.....
۳۱	- نظریه استرس خانواده.....
۳۲	- نظریه تبادل اجتماعی و چارچوب انتخاب منطقی.....
۳۴	- نظریه تعامل نمادین خانواده.....
۳۵	- نظریه سیستم های خانواده.....
۳۸	- نظریه تعارض و خانواده.....
۳۹	- نظریه مدل مدور ترکیبی.....
۴۳	- مدل بافت نگر فرایند و محتوای خانواده.....
۴۶	تحقیقات انجام شده در زمینه باورهای انگیزشی.....
۴۷	تحقیقات انجام شده در زمینه یادگیری خودتنظیمی.....
۵۰	پیشینه تحقیقاتی.....
۵۰	- فرایند خانواده و باورهای انگیزشی و راهبردهای خودتنظیمی.....
۵۵	- محتوای خانواده و باورهای انگیزشی و راهبردهای خودتنظیمی.....

صفحه	عنوان
۵۷	- بافت اجتماعی خانواده و باورهای انگیزشی و راهبردهای خودتنظیمی.....
۵۸	- تحقیقات انجام شده بر اساس مدل فرایند و محتوای خانواده.....
۵۹	..... فرضیه ها
۵۹	..... جمع بندی
فصل سوم: روش شناسی پژوهش	
۶۱	..... روش تحقیق
۶۱	..... جامعه و نمونه آماری
۶۲	..... ابزار پژوهش
۶۲	- مقیاس راهبردهای انگیزشی برای یادگیری.....
۶۳	- مقیاس فرایند خانواده.....
۶۵	- مقیاس محتوای خانواده.....
۶۶	..... روش اجرای پژوهش
۶۶	..... تجزیه و تحلیل آماری داده ها
۶۶	..... ملاحظات اخلاقی

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۶۸ ..... داده های توصیفی

۷۰ ..... تجزیه و تحلیل فرضیه های پژوهش

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۷۸ ..... خلاصه تحقیق

۸۲ ..... بحث و نتیجه گیری

۸۳ ..... محدودیت های پژوهش

۸۴ ..... پیشنهادات تحقیق

فهرست منابع و مآخذ

۸۵ ..... منابع فارسی

۸۹ ..... منابع انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۲۱	جدول ۱-۲: ابعاد مدل انگیزش شخصی ماهر.....
۴۲	جدول ۲-۲: ۱۶ گونه خانواده السون.....
۶۲	جدول ۳-۱: میانگین و انحراف معیار دامنه سنی گروه نمونه.....
۶۴	جدول ۳-۲: میزان ضریب آلفا و ضریب بازآزمایی مقیاس فرایند خانواده.....
۶۵	جدول ۳-۳: میزان ضریب آلفا و ضریب بازآزمایی مقیاس محتوای خانواده.....
۶۸	جدول ۴-۱: میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد مطالعه به تفکیک جنسیت.....
۶۹	جدول ۴-۲: فراوانی گونه های مختلف خانواده.....
۶۹	جدول ۴-۳: ضریب همبستگی متغیرها.....
۷۰	جدول ۴-۴: میانگین و انحراف معیار باور های انگیزشی در گونه های مختلف خانواده.....
۷۰	جدول ۴-۵: نتایج تحلیل واریانس برای مقایسه باور های انگیزشی در گونه های مختلف خانواده.....
۷۱	جدول ۴-۶: میانگین و انحراف معیار خودکارآمدی، ارزشگذاری درونی و اضطراب امتحان در گونه های مختلف خانواده.....
۷۱	جدول ۴-۷: نتایج تحلیل واریانس چند متغیره برای مقایسه خودکارآمدی، ارزشگذاری درونی و اضطراب امتحان در گونه های مختلف خانواده.....
۷۳	جدول ۴-۸: میانگین و انحراف معیار راهبردهای یادگیری خودتنظیمی در گونه های مختلف خانواده.....
۷۳	جدول ۴-۹: نتایج تحلیل واریانس برای مقایسه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی در گونه های مختلف خانواده.....

صفحه	عنوان
۷۴	جدول ۴-۱۰: میانگین و انحراف معیار راهبردهای شناختی و خودتنظیمی در گونه های مختلف خانواده.....
۷۴	جدول ۴-۱۱: نتایج تحلیل واریانس چند متغیره برای مقایسه راهبردهای شناختی و خودتنظیمی در گونه های مختلف خانواده.....
۷۵	جدول ۴-۱۲: میانگین و انحراف معیار راهبردهای فراشناختی و تلاش و تدبیر در گونه های مختلف خانواده.....
۷۶	جدول ۴-۱۳: نتایج تحلیل واریانس چند متغیره برای مقایسه راهبردهای فراشناختی و تلاش و تدبیر در گونه های مختلف خانواده.....
۸۳	جدول ۵-۱: نتایج پژوهش حاضر در گونه های مختلف خانواده.....

فهرست شکل ها و نمودارها

صفحه	عنوان
۲۲	شکل ۱-۲ الگوی نظریه یادگیری خودتنظیمی پینتریچ و دی گروت.....
۴۵	شکل ۲-۲ گونه های مختلف خانواده در مدل فرایند و محتوای خانواده.....

فصل اول

طرح تحقیق

مقدمه:

یکی از مفاهیم مطرح در تعلیم و تربیت معاصر، یادگیری خود تنظیمی^۱ است. خودتنظیمی پیامد های ارزشمندی در فرایند یادگیری، آموزش و حتی موفقیت زندگی دارد. سازگاری و موفقیت در مدرسه مستلزم آن است که دانش آموزان با توسعه ی خودتنظیمی با فرایندهای مشابه، شناخت، عواطف یا رفتار های خود را گسترش دهند و تقویت کنند تا بدین وسیله بتوانند به اهدافشان برسند(شانک و زیمرمن^۲ ۱۹۹۷). به اعتقاد پینتریچ (۱۹۹۹)، مهمترین راهبرد های یادگیری خودتنظیمی، راهبرد های شناختی^۳، راهبرد های فراشناختی^۴ و تلاش و تدبیر^۵ هستند. لموس^۶ (۱۹۹۹) نیز معتقد است خودتنظیمی به معنای ظرفیت فرد برای تعدیل رفتار، متناسب با شرایط و تغییرات محیط بیرونی و درونی است. او توضیح می دهد که خود تنظیمی شامل توانایی فرد در سامان دهی و خود مدیریتی^۷ رفتار هایش جهت رسیدن به اهداف^۸ گوناگون یادگیری است. در گذشته، در مورد عوامل مرتبط با یادگیری خودتنظیمی و مؤثر بر آن پژوهش های مختلف شده است که مهمترین آنها عبارت است از: باور های خودکارآمدی^۹ (پینتریچ، ۱۹۹۹؛ پینتریچ و دی گروت^{۱۰}، ۱۹۹۰)، باور های انگیزشی و خلاقیت(نکویی، ۱۳۷۸)، باورهای انگیزشی و پیشرفت(قدم پور و سرمد، ۱۳۸۲)، اهداف پیشرفت یا جهت گیری های هدفی^{۱۱} (ایمز^{۱۲}، ۱۹۹۲؛ پینتریچ، ۱۹۹۹) و ادراکات محیط خانوادگی (دسای، نزلک و شینمان^{۱۳}، ۱۹۸۱). عامل مهم دیگری که خود تنظیمی را تحت تأثیر قرار می دهد یا با آن رابطه دارد، باورهای انگیزشی است که شامل: جهت گیری های هدف یا اهداف پیشرفت و خودکارآمدی است. **جهت گیری های هدف**: هدف و معنایی است که شخص برای رفتار پیشرفت خود در نظر می گیرد (پینتریچ، ۱۹۹۷). **جهت گیری های هدفی متنوعند:** تبحری، عملکردی رویکردی و عملکردی اجتنابی (میدگلی^{۱۴}، ۱۹۹۸).

تبحری: افراد با اهداف تبحری برای تبحر در تکلیف، مهارت یا محتوا تلاش می کنند.
عملکردی رویکردی و عملکردی اجتنابی: افراد با جهت گیری عملکردی برای دستیابی به نمرات خوب یا خرسند کردن دیگران(معلم یا اولیا) تلاش می کنند(پینتریچ، ۱۹۹۹). همچنین ویژگی اجتنابی جهت گیری هایی برای تمایل شخص جهت دور شدن یا نزدیک شدن به تکلیف برای رسیدن به هدف اشاره دارد.

¹- self-regulation

⁶- Lemos

¹¹- achievement goals or goal orientations

²-Schunk& Zimmerman

⁷- self-managing

¹²- Ames

³- cognitive Strategy

⁸- purposes

¹³- Deci , Nezlek & Sheinman

⁴- meta Cognition

⁹- self-efficacy

¹⁴- Midgley

⁵- management and effort

¹⁰- Pintrich&De Groot

مؤلفه دیگر باور های انگیزشی خودکارآمدی است. خودکارآمدی شامل باورها و یا ارزیابی های شخص در اثر بخش بودن در انجام تکالیف یا موقعیت های خاص است و دارای دو مؤلفه اساسی است: انتظار^۱ و ارزش^۲. فرد خودکارآمد معتقد است که می تواند تکالیف شناختی و تحصیلی مورد نظر را انجام دهد و از طرف دیگر انجام این کار برای او ارزشمند است (باندورا، ۱۹۸۶). هم اهداف تبحری و عملکردی و هم باور های خودکارآمدی در خودتنظیمی اثر گذار هستند و یا با آن رابطه دارند (پینتریچ، ۱۹۹۹). پینتریچ و دی گروت (۱۹۹۰) خودکارآمدی^۳ (به مجموعه باورهای دانش آموزان در مورد توانایی هایشان در انجام تکالیف اشاره دارد)، ارزشگذاری درونی^۴ (به اهمیتی که دانش آموز به یک تکلیف یا درس خاص می دهد) و اضطراب امتحان^۵ (احساس یا حالت هیجانی ناخوشایندی است که پیامد های رفتاری و روان شناختی خاصی دارد و در امتحانات رسمی و یا دیگر موقعیت های ارزشیابی تجربه می شود) را به عنوان باور های انگیزشی در نظر گرفتند.

انگیزش و خودتنظیمی از جمله مفاهیم رایج در روانشناسی و به ویژه روانشناسی تربیتی است. وقتی در سیستم آموزشی مشکلاتی همچون افت تحصیلی رخ می دهد، از انگیزه و خودتنظیمی یادگیرنده به عنوان یکی از علل مهم آن یاد می شود. عوامل مختلفی در متمایز بودن جهت گیری انگیزشی و خودتنظیمی دانش آموزان در موقعیت های مختلف تأثیر دارند که از آن جمله می توان به محیط خانواده دانش آموزان اشاره کرد.

خانواده به عنوان اولین و مهمترین نماینده جامعه، نقش اساسی را در آموزش شیوه زندگی به افراد بازی می کند. تحقیقات بسیار نشان داده اند که اکثر بچه هایی که از نظر تحصیلی موفق هستند، از خانواده هایی می باشند که در آنها روابط سالمی بین اعضا برقرار است (مک کللند^۶، ۱۹۸۷). بطور کلی همواره خانواده به عنوان جالب ترین و مهمترین سیستم انسانی مورد توجه بوده است. به بیان نظریه پردازان سیستم خانواده، خانواده همانند بدن انسان است که هر جزء بر جزء دیگر اثر می گذارد و فرزندان در این سیستم به عنوان یکی از اجزاء محسوب می شوند که هم از اجزاء دیگر اثر می پذیرند و هم بر اجزاء دیگر اثر می گذارند (سیگمن^۷، ۱۹۹۹). در میان مدل های متنوعی که به سیستم خانواده پرداخته اند، مدل محتوا و فرایند خانواده به سه بعد خانواده توجه می کند (سامانی، ۲۰۰۵). از آنجا که محیط خانواده اولین محیطی است که دانش آموزان از بدو تولد با آن سروکار دارند.

---

¹ expectancy

⁵ test anxiety

² valu

⁶ Mc Clelland

³ self-efficacy

⁷ Sigelman

⁴ intrinsic

بنابراین توجه به خانواده، میزان کارکرد آن و روابط بین اعضاء و ... همه از جمله عوامل مهمی هستند که در میزان باور های انگیزشی و راهبردهای خودتنظیمی فرد سهم بسزایی را دارند که نباید از نظر دور انگاشته شود.

بیان مسئله:

در دو دهه اخیر، کارشناسان تعلیم و تربیت به مقوله های شناخت و انگیزش توجه بیشتری کرده اند. شناخت در بر گیرنده پاره ای از توانایی ها و اعمال ذهنی از قبیل دانش، درک کردن، تشخیص دادن و تفکر می باشد و انگیزش با مسایلی از قبیل هیجان، نگرش و ارزشگذاری ارتباط دارد. در گذشته بسیاری از پژوهشگران رابطه بین فرایندهای شناختی و انگیزشی با کنش وری تحصیلی را به طور مجزا بررسی کرده اند، ولی امروزه اکثر روانشناسان به هر دو مؤلفه شناخت و انگیزش و نقش آنها در یادگیری توجه دارند و بر اساس نظریه های جدید مانند یادگیری خودتنظیمی، مؤلفه های شناخت، انگیزش و کنش وری تحصیلی به صورت یک مجموعه در هم تنیده و مربوط به هم در نظر گرفته می شوند. بر اساس یک مدل یادگیری خودتنظیمی که توسط پینتریچ و دی گروت (۱۹۹۰) مطرح شده است خودکارآمدی، ارزشگذاری درونی و اضطراب امتحان را به عنوان باور های انگیزشی در نظر گرفتند و راهبردهای شناختی، فراشناختی و تلاش و تدبیر دانش آموزان را تحت عنوان یادگیری خودتنظیمی معرفی کردند که در این پژوهش از این نظریه استفاده شده است. راهبرد های یادگیری خودتنظیمی شامل مهارت های خود آموزی، سوال پرسیدن از خود، خودبازبینی و تقویت خود است که به یادگیرندگان کمک می کند تا با استفاده از فرایندهای شناختی، یادگیری آنها تسهیل شود (مونتاگو^۱، ۲۰۰۸). علاوه بر راهبرد خودتنظیمی باید به باور های انگیزشی نیز توجه کرد. باور های انگیزشی دسته ای از معیار های شخصی و اجتماعی هستند که افراد برای انجام یک عمل به آنها مراجعه می کنند. این باور ها در برگیرنده معیار هایی در مورد استدلال افراد جهت انتخاب روش های انجام تکلیف بوده و به وسیله ی پیامد های ناشی از رفتار، همانند سازی با دیگران و سایر عوامل تحت تأثیر قرار می گیرند و در موقعیت های مختلف ممکن است تغییر کنند (قدم پور و سرمد، ۱۳۸۲). باورهای انگیزشی و راهبرد های خودتنظیمی تحت تأثیر عوامل مختلفی هستند که در سیستم آموزش بسیار مورد توجه قرار گرفته اند. اما نکته ای که باید بدان توجه نمود انگیزش و خودتنظیمی بسیار تحت تأثیر محیط خانوادگی افراد قرار می گیرد. والدین و تجربیات فرزند پروری آنها نقش مهمی در باور های انگیزشی و خودتنظیمی کودکان دارند. پذیرش والدین، فرصت انتخاب، تنوع تکالیف، تجربه های تبحری، درگیری والدین و حمایت از خودمختاری توسط آنها نقش مهم و تعیین کننده در خودکارآمدی کودکان دارد (شانک و پاچیرز^۲، ۱۹۹۶).

---

¹-Montague

² - Schunk&Pajares

همچنین با توجه به اینکه خانواده اساسی ترین نهاد اجتماعی به شمار می رود . نظریه پردازان در زمینه این نهاد بنیادین چارچوب های نظری گوناگونی ارائه نموده اند. یکی از مدل های نظری در گونه شناسی خانواده مدل فرایند و محتوای خانواده می باشد (سامانی، ۲۰۰۵). مطابق این مدل می توان خانواده ها را بر اساس دو مؤلفه فرایند های خانواده^۱ و محتوای خانواده^۲ به چهارگونه خانواده دسته بندی نمود. گونه ها مختلف خانواده در این مدل عبارتند از: خانواده سالم^۳ (کارآمد)، خانواده غیر سالم^۴ (ناکارآمد) و دو نوع خانواده مشکل دار^۵ (مشکل دار فرایند و مشکل دار محتوایی). منظور از فرایند های خانواده در مدل فرایند و محتوا ، کنش هایی است که به اعضای خانواده در انطباق با نیاز ها و شرایط جدید یاری می کنند. از جمله این کنش ها ، مهارت مقابله^۶، انعطاف پذیری^۷، مهارت حل مسئله^۸، تصمیم گیری^۹، مهارت ارتباطی^{۱۰} و جهت گیری مذهبی^{۱۱} می باشد. منظور از محتوای خانواده نیز داشت ها و پتانسیل های خانواده اعم از درآمد، تحصیلات، شغل و سلامت جسمی و روانی می باشد (سامانی، ۲۰۰۸). از آنجا که خانواده یکی از عوامل تأثیر گذار بر انگیزش و خودتنظیمی کودکان است و تحقیقات معدودی به بررسی جامع نقش خانواده در زمینه باورهای انگیزشی و خودتنظیمی کودکان پرداخته اند، در این تحقیق این مسئله مورد بررسی قرار خواهد گرفت که خانواده به عنوان قوی ترین عامل تربیتی در رابطه با انگیزش تحصیلی و خودتنظیمی دانش آموزان چه نقشی را ایفا می کند به عبارت دیگر در این مطالعه مسئله تحقیق جایگاه و کارکرد خانواده در خصوص باورهای انگیزشی و خودتنظیمی دانش آموزان است.

اهمیت و ضرورت تحقیق

خانواده^{۱۲} نخستین نهاد اجتماعی است. اکثر افراد در خانواده دنیا می آیند و در خانواده نیز می میرند. خانواده شالوده حیات اجتماعی محسوب گردیده و گذشته از وظیفه تکثیر نسل و کودک پروری برای بقای نوع بشر وظایف متعدد دیگری از قبیل تولید اقتصادی، فرهنگ پذیر کردن افراد را نیز بر عهده دارد. بنابراین خانواده عامل واسطه ای است که قبل از ارتباط مستقیم فرد با گروه ها، سازمان ها و جامعه نقش مهمی در انتقال هنجارهای اجتماعی به وی ایفا می نماید. از سوی دیگر با توجه به اینکه خانواده با نظام پایگاهی جامعه در ارتباط است، موقعیت فرد نیز تا حدودی مبتنی بر موقعیت اجتماعی خانواده اش خواهد بود، همچنین خانواده تأثیر مهمی بر بازده های تربیتی و رشدی فرد دارد (مورگان^{۱۳}، ۱۹۸۵).

¹ family processes

⁸ coping

¹¹ religious orientation

² family contextual

⁷ flexibility

¹² family

³ health family

⁸ problem solving

¹³ Morgan

⁴ unhealth family

⁹ decision making

⁵ problematic family

¹⁰ communication skills

مهمترین عامل اجتماعی شدن در زندگی هر انسان، تجارب دوران کودکی وی در محیط خانواده است. فضای خانواده آکنده از مهر و محبت، فداکاری و گذشت، صمیمی و گرمی و در عین حال گاهی توأم با حسادت و رشک، دشمنی و کینه توزی، نفرت و خشم است. کودکان در جریان اجتماعی شدن این گونه عواطف را در کنار والدین و خواهران و برادران خود تجربه می کنند. اعضای خانواده آنقدر به هم وابسته اند که هر نوع مشکل یا مسئله یک عضو خانواده بطور مستقیم یا غیر مستقیم بر زندگی سایر اعضا تأثیر می گذارد. از طرف دیگر خانواده به دلیل همین نفوذ و تأثیر بر افراد، گاهی به عنوان روشی برای درمان اختلالات بکار می رود. روان شناسان بالینی و مشاوره گاهی ترجیح می دهند در درمان یک فرد، همه اعضای خانواده را از نزدیک ملاقات کنند. مطالعات مربوط به خانواده حوزه های مختلفی را در بر می گیرد. از جمله این حوزه ها می توان ازدواج، تشکیل خانواده، تعامل های زناشویی، روابط والدین و فرزندان (کودکان)، اختلافات خانوادگی، طلاق و جدایی، بازده های فرزندان، حوزه تحصیلی و... را نام برد. هر یک از این حوزه ها ابعاد وسیعی را شامل می شوند. چگونگی پرورش نسل جدید، یکی از مهمترین مسائلی است که پیشرفت یک کشور بدان وابسته است. با در نظر داشتن این واقعیت که چرخ های یک ملت به همت نیروی جوانانی که روزی کودک بوده اند به جریان می افتند باید پذیرفت که اگر ملتی خواهان اعتلا باشد، عمده ترین سرمایه گذاری خود را بر کودکان و نوجوانان متمرکز می سازد. در بین نهاد هایی که به تربیت کودکان اختصاص یافته اند، خانواده بنیادی ترین و مهمترین نقش را ایفا می کند.

بنابراین بسیاری از روانشناسان برآنند تا با دست یابی به عوامل مؤثر بر ساختار خانواده، سلامت خانواده و فرزندی که در آن پرورش می یابند را تأمین کنند. (لاکس، سوینز، وانستنزکیست، گوسینز و برزونسکی¹، ۲۰۰۷). یکی از مهمترین مسائلی که بیشتر والدین از آن سخن می گویند این است که فرزندان نشان انگیزه و خودکارآمدی لازم برای یادگیری ندارند. بنابراین تلاش های بسیاری را جهت از بین بردن این مشکل بکار می گیرند. آگاهی از منابع باورهای انگیزشی و راهبردهای خودتنظیمی و اینکه عوامل تأثیر گذار بر انگیزش و خودتنظیمی کدامند شاید نیاز به زمان و پژوهش های مختلفی دارد. یکی از مهمترین عوامل تأثیر گذار محیط خانوادگی می باشد که به نظر می رسد بررسی تأثیر گذاری محیط خانواده بر انگیزش می تواند گامی در جهت بهبود یادگیری خودتنظیمی افراد باشد. جامعیت بیشتر مدل فرایند و محتوای خانواده به لحاظ گونه شناسی خانواده در مقایسه با مدل مدور ترکیبی به عنوان مبنای نظری مطالعه راهبرد های خودتنظیمی و باور های انگیزشی فرزندان تحت تأثیر عملکرد خانواده در گونه های مختلف خانواده بر اساس مدل فرایند و محتوا مقایسه شد. لذا بررسی تأثیر هر یک از این متغیر ها از اهمیت خاصی برخوردار است. در این پژوهش برای تصریح بیشتر نیمرخ روان شناختی در گونه های مختلف خانواده در مدل فرایند و محتوای خانواده، بررسی راهبردهای خودتنظیمی و باورهای انگیزشی مورد توجه قرار خواهد گرفت. بررسی تأثیر هر یک از این متغیر ها بر میزان استفاده از راهبردهای شناختی و فراشناختی و انگیزشی از اهمیت خاصی برخوردار

---

¹Luckx, Soenens, Vansteenkiste, Goossens & Bersonsky